Dziennik Urzędowy
Unii Europejskiej

PL
Seria C

C/2025/1189

21.3.2025

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Zaangażowanie młodzieży w dialog społeczny i obywatelski w regionie śródziemnomorskim

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2025/1189)

Sprawozdawca: **Thomas WAGNSONNER**

Współsprawozdawczyni: **Lidija PAVIĆ-ROGOŠIĆ**

Doradczynie i doradcy	Karol ZABAWA (doradca, Grupa II) Graziano TULLIO (doradca współsprawozdawczyni, Grupa III)
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	17.1.2024
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	23.11.2024
Data przyjęcia na sesji plenarnej	23.1.2025
Sesja plenarna nr	593
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	175/0/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Niniejsza opinia została opracowana we współpracy z przedstawicielami młodzieży. EKES zaleca zaangażowanie osób młodych na wszystkich etapach procesu kształtowania polityki: od podejmowania decyzji po wdrażanie i ocenę polityki. Kluczowe znaczenie ma wdrożenie na wszystkich etapach solidnych mechanizmów monitorowania, informacji zwrotnej i rozliczalności.

1.2. Procesy dialogu społecznego i obywatelskiego stanowią podstawę demokratycznego uczestnictwa. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego, grupy młodzieżowe oraz organizacje pracodawców i pracowników napotykają jednak trudności w skutecznym uczestnictwie w procesach decyzyjnych. W wielu krajach Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej wolność zrzeszania się, wolność słowa, a ogólniej rzecz biorąc, zdolność podmiotów reprezentujących pracowników i społeczeństwo obywatelskie do obrony ich praw i wyrażania ich żądań są ograniczone ([1]). Konieczne jest wspieranie procesów demokratycznych, które wykraczają poza same wybory, przez tworzenie znaczących mechanizmów uczestnictwa charakteryzujących się wolnością obywatelską, przejrzystością, dostępnością informacji i szansami dla wszystkich.

1.3. Doświadczenia i sytuacja osób młodych i organizacji kierowanych przez młodzież w regionie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej są bardzo zróżnicowane. Należy odrzucić jednowymiarowe definicje młodzieży, uwzględniając specyficzne cechy różnych grup młodzieżowych i przyjmując podejście przekrojowe, aby nie pomijać geograficznego i społeczno-politycznego zróżnicowania osób młodych.

1.4. Sytuacja społeczno-gospodarcza osób młodych w regionie Morza Śródziemnego (zwanym dalej „regionem”) charakteryzuje się wysokim poziomem bezrobocia, niestandardowym i nieformalnym zatrudnieniem, a także niskimi płacami, brakiem dobrej jakości miejsc pracy oraz wysokim odsetkiem młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieszkolącej się (NEET). EKES podkreśla konieczność przeprowadzenia reformy rynku pracy i systemów edukacji w celu rozwiązania tych problemów.

([1]) Bliski Wschód i Afryka Północna.

1.5. Grupy pochodzące ze środowisk znajdujących się w trudnej sytuacji stają w obliczu dodatkowych wyzwań związanych z reprezentacją, dostępem do możliwości, rynkiem pracy i innymi obszarami. Komitet podkreśla potrzebę opracowania programów wsparcia docierających do tych grup.

1.6. EKES zauważa, że systemy edukacji powinny w większym stopniu sprzyjać zaangażowaniu obywatelskiemu przez procesy partycypacyjne i tworzyć ekosystemy wspierające nabywanie odpowiednich umiejętności (np. umiejętności politycznych i cyfrowych), aby osoby młode mogły z dużą pewnością siebie angażować się w procesy instytucjonalne. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i organizacje partnerów społecznych powinny w dalszym ciągu wspierać osoby młode, organizując warsztaty budowania zdolności, ułatwiając im dostęp do zasobów i możliwości zaangażowania.

1.7. Istotnym warunkiem wstępnym rozpoznania wyzwań i uwzględnienia interesów młodzieży w procesach partycypacyjnych są odpowiednie badania jej dotyczące, do czego potrzebne są odpowiednie dane. EKES podkreśla znaczenie działalności badawczej skupiającej się na udziale osób młodych w rynku pracy, edukacji, procesach partycypacyjnych i życiu społecznym. Należy rozwinąć współpracę między instytucjami edukacyjnymi, środowiskiem akademickim, sektorem przedsiębiorstw i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w tym partnerami społecznymi, kładąc nacisk na aktywne zaangażowanie osób młodych.

1.8. W krajach położonych w regionie często brakuje odpowiednich ram umożliwiających skuteczny dialog społeczny. EKES podkreśla konieczność wzmocnienia trójstronnego i dwustronnego dialogu społecznego, zwłaszcza poprzez kompleksowe wdrożenie kluczowych konwencji MOP dotyczących dialogu społecznego.

1.9. Komitet podkreśla korzyści płynące z planów działań na rzecz młodzieży, które mogą służyć za strategie osiągnięcia sprecyzowanych celów oraz przewidywać konkretne działania i narzędzia na rzecz bardziej inkluzywnych ram organizacyjnych, sprzyjających uczestnictwu młodzieży w organizacjach partnerów społecznych. Zachęcanie młodych pracowników do udziału w rokowaniach zbiorowych i utworzenie zorientowanych na młodzież struktur przedstawicielskich na szczeblu przedsiębiorstwa jest skutecznym sposobem strukturalnego włączenia uczestnictwa młodzieży w struktury dialogu społecznego. EKES zwraca uwagę na Rady Młodzieżowe (ang. „Youth Trust Councils", YTC) w Austrii.

1.10. EKES wzywa Komisję Europejską do wsparcia trzeciego etapu projektu SOLiD ([2]), aby zagwarantować zrównoważone wdrażanie opracowanych instrumentów. Ponadto na tym etapie należy opracować Kartę młodzieży, na wzór istniejącej już Karty kobiet, a także rozważyć możliwość ustanowienia mechanizmów konsultacyjnych ukierunkowanych na młodzież.

1.11. Dialog obywatelski powinien stać się bardziej inkluzywny dzięki zaangażowaniu różnych grup – w tym kobiet, mniejszości i społeczności znajdujących się w trudnej sytuacji – za pomocą ukierunkowanego wsparcia finansowego, a także wspólnie projektowanych z osobami młodymi, skuteczniejszych i interaktywnych mechanizmów dialogu z udziałem profesjonalnych moderatorów.

1.12. Należy zwiększyć reprezentację organizacji młodzieżowych i rad młodzieżowych w dyskusjach z organami państwowymi, uznać osoby pracujące z młodzieżą za kluczowe podmioty w procesach konsultacyjnych i zapewnić im niezbędną przestrzeń i zasoby, aby mogły skutecznie się angażować. Istotne jest opracowanie strategii na rzecz młodzieży, które przyczynią się do wzmocnienia legitymacji jej zaangażowania w dialog obywatelski, utworzenia rad młodzieżowych w krajach, w których ich brakuje, a także zwiększenia budżetów przeznaczonych na młodzież na wszystkich poziomach terytorialnych, zwłaszcza na szczeblu lokalnym.

1.13. Należy nadać priorytet przejrzystości i równości szans w dialogu obywatelskim przez ustalenie jasnych kryteriów doboru młodych uczestników i zapewnienie, by zarówno uznane stowarzyszenia młodzieżowe, jak i ruchy oddolne miały równe szanse na zaangażowanie się. Trzeba opracować wspólne standardy i kompleksowe ramy regulacyjne, obejmujące specjalne struktury wsparcia, takie jak zespoły i punkty kontaktowe, aby zapewnić zorganizowane i spójne zaangażowanie młodzieży w procesy dialogu.

1.14. Struktury kierowane przez młodzież muszą być ze sobą ściślej połączone, aby wspierać współpracę regionalną i zapewnić większą wymianę pomysłów i możliwości pomiędzy heterogenicznymi grupami. EKES wzywa instytucje publiczne do zapewnienia finansowania wsparcia regionalnych sieci młodzieżowych i przestrzeni dla młodzieży. Ważne jest również zwiększenie zaangażowania organizacji młodzieżowych w stosunki zewnętrzne UE poprzez krzewienie współpracy z delegaturami UE i usprawnienie procedur ubiegania się o wizę dla osób młodych biorących udział w programach mobilności.

([2]) https://solidmed.eu/en.

2. **Kontekst ogólny**

2.1. EKES odnotowuje, że osoby młode są zróżnicowane pod względem kulturowym, ekonomicznym i politycznym. Doświadczenia i sytuacja osób młodych są bardzo zróżnicowane, dlatego należy odrzucić jednowymiarowe definicje młodzieży, uwzględniając specyficzne cechy różnych grup młodzieżowych i przyjmując podejście przekrojowe, aby nie pomijać ich geograficznego i społeczno-politycznego zróżnicowania.

2.2. Chociaż wiele instytucji i organizacji politycznych jest tworzonych odgórnie i charakteryzuje się wysoce skoncentrowanymi strukturami władzy, to osoby młode mają tendencję do angażowania się w lokalne struktury i ruchy oddolne, głównie skupione wokół kwestii politycznych, które są podrzędne w agendzie politycznej (np. klimat i sprawiedliwość społeczna, udział w życiu politycznym, prawa mniejszości, prawa zwierząt) ([3]).

2.3. EKES dostrzega różnorodne środki komunikacji i formy aktywizmu politycznego powszechnie stosowane przez osoby młode, w tym brak zaangażowania, bojkotowanie struktur zinstytucjonalizowanych oraz odrzucenie formalnych metod aktywizmu politycznego, co wydaje się wynikać raczej z rozczarowania polityką niż z politycznej apatii ([4]).

2.4. Sytuacja społeczno-gospodarcza osób młodych w regionie charakteryzuje się wysokim poziomem bezrobocia, niestandardowym i nieformalnym zatrudnieniem w niepełnym wymiarze godzin, a także niskimi płacami i brakiem dobrej jakości miejsc pracy (w tym bezpłatnych staży). W regionie tym stosunkowo wysoki jest odsetek młodzieży NEET i obejmuje nawet jedną trzecią populacji osób młodych. Pilną kwestią dla osób młodych jest obecny problem inflacji, a także niska siła nabywcza na rynku mieszkaniowym i rynku wynajmu.

2.5. Wiele osób wcześnie przerywających naukę, zwłaszcza młodych kobiet, oraz wysoka stopa bezrobocia wśród absolwentów w regionie świadczą o niskiej jakości systemów edukacji, zwłaszcza na obszarach wiejskich, które nie uczą umiejętności niezbędnych na rynku pracy. Ograniczenia w dostępie do edukacji stanowią poważne wyzwanie, gdyż wiele rodzin nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów edukacji. Wśród ludności migrującej z regionu wzrósł ponadto odsetek osób wysoko wykwalifikowanych, co wskazuje na drenaż mózgów.

2.6. Sytuację przedstawicieli młodzieży w regionie charakteryzują poważne problemy związane z bezpieczeństwem i inne przeszkody. Co więcej, młode kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, uchodźcy, migranci, mniejszości etniczne i językowe, młodzież tubylcza, młodzież z obszarów wiejskich, członkowie społeczności LGBTQ+ i inne grupy pochodzące ze środowisk znajdujących się w trudnej sytuacji, stają w obliczu dodatkowych wyzwań związanych z reprezentacją polityczną, dostępem do możliwości, rynkiem pracy i innymi obszarami.

3. **Angażowanie młodzieży w partycypacyjne procesy dialogu społecznego i obywatelskiego**

3.1. ***Dialog społeczny***

3.1.1. Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP) definiuje dialog społeczny jako wszystkie rodzaje negocjacji, konsultacji lub wymiany informacji między przedstawicielami rządów, organizacji pracodawców i związków zawodowych w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, związanych z polityką gospodarczą i społeczną. Może to być proces trójstronny, w którym rząd jest jedną ze stron, lub też może opierać się na dwustronnych stosunkach między pracownikami a kierownictwem. Procesy dialogu społecznego mogą mieć charakter nieformalny lub zinstytucjonalizowany i często łączą w sobie elementy obu tych rodzajów. Mogą one występować na poziomie krajowym, regionalnym lub przedsiębiorstwa i mogą mieć charakter międzybranżowy, sektorowy lub stanowić ich kombinację.

3.1.2. Dialog społeczny odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu polityki gospodarczej, pracowniczej i społecznej oraz w promowaniu konwergencji warunków życia i pracy. Jest on cennym narzędziem stymulowania odporności gospodarczej i społecznej, konkurencyjności oraz zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, co podkreślono w opinii EKES-u SOC/764 ([5]).

([3]) Na podstawie wypowiedzi przedstawicieli młodzieży podczas spotkań grupy analitycznej i Forum Młodzieży Fundacji Anny Lindh.
([4]) Na podstawie wypowiedzi przedstawicieli młodzieży podczas spotkań grupy analitycznej i Forum Młodzieży Fundacji Anny Lindh.
([5]) Dz.U. C 228 z 29.6.2023, s. 87.

3.1.3. Podstawowym narzędziem dialogu społecznego jest proces rokowań zbiorowych, a jego celem jest zagwarantowanie godnych warunków pracy i sprawiedliwości w miejscu pracy. Konieczność stawienia czoła nowym wyzwaniom, takim jak sprawiedliwa transformacja, zmiana klimatu i wzmocnienie pozycji młodzieży, nadaje dialogowi społecznemu kluczową rangę polityczną, wykraczającą poza negocjacje płacowe. Biorąc pod uwagę, że wyzwania te dotyczą w szczególności osób młodych, niezwykle istotne jest, aby odgrywały one istotną rolę w organizacjach partnerów społecznych oraz aby zachęcać je do przystępowania do nich.

3.2. *Dialog społeczny w regionie śródziemnomorskim*

3.2.1. „W regionie organizacje pracownicze, takie jak związki zawodowe, napotykają trudności […] zwłaszcza w zakresie członkostwa, wolności zrzeszania się i skuteczności w obronie swoich praw i dochodzeniu swoich żądań. Wiele rządów w regionie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej nakłada ograniczenia na wolność zrzeszania się ([6])".

3.2.2. W krajach położonych w regionie często brakuje odpowiednich ram umożliwiających skuteczny dialog społeczny. Chociaż niektóre krajowe ramy dialogu społecznego zapewniają trójstronny dialog społeczny, to niezależne struktury dialogu sektorowego i dwustronnego na szczeblu przedsiębiorstwa są bardzo ograniczone. Stopień uzwiązkowienia i zasięg umów zbiorowych pozostają na stosunkowo niskim poziomie. Prowadzi to do ograniczenia możliwości oddziaływania partnerów społecznych na proces decyzyjny organów władzy publicznej, a w konsekwencji na sytuację społeczno-ekonomiczną ludzi, zwłaszcza młodych.

3.2.3. Aby zbudować odporne i skuteczne struktury dialogu społecznego, organizacje pracodawców i związki zawodowe muszą zostać podniesione do rangi kluczowych instytucji ram społecznych. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywy takie jak dialog społeczny w regionie śródziemnomorskim (SOLiD), który umożliwia międzyregionalną wymianę dobrych praktyk oraz ram prawnych i strukturalnych. Wzywa Komisję Europejską do wsparcia trzeciego etapu projektu SOLiD, aby zagwarantować zrównoważone wdrażanie opracowanych instrumentów. Ponadto na tym etapie należy opracować Kartę młodzieży, na wzór istniejącej już Karty kobiet ([7]), oraz przeanalizować korzyści płynące z ustanowienia mechanizmów konsultacyjnych ukierunkowanych na młodzież.

3.3. *Dialog obywatelski*

3.3.1. Chociaż nie przyjęto uniwersalnej definicji dialogu obywatelskiego, to jest on powszechnie uznawany za kluczowy element dążenia organizacji społeczeństwa obywatelskiego do tego, by głosy obywateli zostały wysłuchane w procesach decyzyjnych, zwłaszcza biorąc pod uwagę wysoki poziom zaufania do organizacji społeczeństwa obywatelskiego, rosnącą skuteczność udziału społeczeństwa obywatelskiego oraz malejące znaczenie tradycyjnych mechanizmów partycypacyjnych ([8]).

3.3.2. Sektorowe, przekrojowe i horyzontalne elementy dialogu obywatelskiego sprzyjają współpracy i inkluzywności w zarządzaniu publicznym, zwiększając legitymację i rozliczalność polityk. Można to osiągnąć poprzez dwa uzupełniające się wymiary: 1) dialog między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego umożliwiający wymianę poglądów i wiedzy specjalistycznej; oraz 2) zorganizowany dialog między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego a instytucjami rządowymi mający na celu zapewnienie uwzględnienia różnych głosów w procesie kształtowania polityki.

3.3.3. Osłabienie tradycyjnych mechanizmów partycypacyjnych uwypukla pilną potrzebę innowacyjnych procesów dialogu obywatelskiego, które będą zgodne z interesami i sposobami angażowania się osób młodych ([9]).

3.3.4. Unijny dialog młodzieżowy ([10]) i test wpływu polityki UE na młodzież ([11]) stanowią dobre przykłady instrumentów partycypacyjnego kształtowania polityki, które angażują przedstawicieli młodzieży w konsultacje, oceny skutków i ich łagodzenie, wspierając włączanie problematyki młodzieżowej do głównego nurtu polityki na szczeblu instytucjonalnym.

([6]) »The future of work: Trade unions in transformation«, *International Journal of Labour Research*, tom 9, wydanie 1–2, 2019, s. 226.
([7]) https://solidmed.eu/sites/default/files/2023-05/Womens-charter.pdf.
([8]) „The impact of civil society organisations in Europe", Społeczeństwo Obywatelskie Europy,, 2019, ii) „Future of Europe", specjalne badanie Eurobarometr 500, 2020, s. 19.
([9]) „Political Participation and EU Citizenship: Perceptions and Behaviours of Young People", Komisja Europejska, 2016; „Co-deciding with Citizens: Towards Digital Democracy at EU Level", European Citizen Action Service, 2015.
([10]) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – „Wzmocnienie działań następczych w ramach unijnego dialogu młodzieżowego za pomocą wytycznych dotyczących monitorowania i przejrzystości" (Dz.U. C, C/2024/6866, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6866/oj).
([11]) Dz.U. C 486 z 21.12.2022, s. 46.

3.4. ***Dialog obywatelski w regionie śródziemnomorskim***

3.4.1. W obliczu rosnącego niezadowolenia z instytucji politycznych dialog obywatelski wyłania się jako kluczowy mechanizm służący zmniejszeniu nieufności obywateli do decydentów oraz zaradzeniu frustracji społecznej, zwłaszcza odnośnie do tak pilnych kwestii, jak bezrobocie, spójność społeczna oraz zmiana klimatu.

3.4.2. Brak wspólnych standardów i kompleksowych ram regulacyjnych prowadzi do znacznego zróżnicowania praktyk dialogu obywatelskiego. Ponadto zróżnicowane konteksty polityczne, dziedzictwo historyczne, normy kulturowe i struktury społeczne w poszczególnych krajach skutkują fragmentacją, która z kolei prowadzi do niespójności i nieformalności dialogu obywatelskiego w całym regionie.

3.4.3. Wiele możliwości dialogu ogranicza się do jednorazowych konsultacji, a nie do prawdziwych inicjatyw dialogu, co budzi obawy dotyczące inkluzywności, odpowiedzialności i przejrzystości. O ile dialog sektorowy odbywa się z pewną częstotliwością, o tyle dialog międzysektorowy jest nieregularny i nie przebiega w sposób zorganizowany, co powoduje brak ciągłości i spójności.

3.4.4. Kurcząca się przestrzeń dla społeczeństwa obywatelskiego osłabia skuteczność organizacji społeczeństwa obywatelskiego, ograniczając ich zdolność do propagowania zmian. Restrykcyjne ramy prawne, kooptacja ze strony państwa, przeszkody biurokratyczne, selektywne finansowanie i cenzura jeszcze bardziej ograniczają autonomię i wpływ organizacji społeczeństwa obywatelskiego na dialog obywatelski. W niektórych krajach wpływa to także na możliwości współpracy z organizacjami międzyrządowymi.

3.4.5. Platformy mediów społecznościowych i narzędzia komunikacji cyfrowej zmieniają obraz dialogu obywatelskiego, otwierając nowe możliwości zaangażowania młodzieży. Należy jednak stawić czoła wyzwaniom związanym z bezpieczeństwem, informacją wprowadzającą w błąd, nękaniem w internecie i podziałami cyfrowymi, aby zapewnić integracyjne i konstruktywne struktury dialogu ([12]).

4. **Wymagania i obecne wyzwania w regionie śródziemnomorskim dla instytucjonalnych procesów partycypacyjnych z perspektywy młodzieży**

4.1. Procesy dialogu społecznego i obywatelskiego stanowią podstawę demokratycznego uczestnictwa. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego, organizacje pracodawców i związki zawodowe napotykają trudności w skutecznym uczestnictwie w procesach decyzyjnych. W wielu krajach Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej wolność zrzeszania się, wolność słowa, a ogólnie rzecz biorąc, kompetencje i zdolność podmiotów reprezentujących pracodawców, pracowników i społeczeństwo obywatelskie do obrony ich praw i wyrażania ich żądań są ograniczone. Konieczne jest wspieranie procesów demokratycznych, które wykraczają poza same wybory, przez tworzenie mechanizmów uczestnictwa charakteryzujących się wolnością obywatelską, przejrzystością, dostępnością informacji i szansami dla wszystkich.

4.2. EKES podkreśla, że mimo ogromnego potencjału osoby młode często pozostają wykluczone z procesów partycypacyjnych ([13]). Niski poziom uczestnictwa młodzieży w wyborach, niewielka liczba liderów poniżej 35. roku życia na wysokich stanowiskach oraz przypadki symbolicznego działania lub wykluczenia z procesów partycypacyjnych wskazują, że osoby młode nadal napotykają bariery uniemożliwiające im pełne zaangażowanie się w proces decyzyjny. Brak różnorodności wśród decydentów, w szczególności niedostateczna reprezentacja grup defaworyzowanych, utrudnia osobom młodym znalezienie wzorów do naśladowania, z którymi mogłyby się utożsamić.

4.3. Struktury dialogu społecznego i obywatelskiego nadal opierają się na przestarzałych paradygmatach i metodologiach, które nie angażują osób młodych. Nieufność do zinstytucjonalizowanych struktur i rozczarowanie nimi, co wynika z wykorzystywania z góry ustalonych programów i braku możliwości strukturalnego włączenia osób młodych w ramy organizacji z odpowiednim uwzględnieniem ich interesów, uniemożliwiają aktywne uczestnictwo młodzieży.

4.4. Postrzeganie tradycyjnych struktur władzy i przywództwa (takich jak struktury patriarchalne) oraz uprzedzenia wobec osób młodych stanowią bariery utrudniające ich zaangażowanie. Podczas gdy młode kobiety mierzą się z dodatkowymi wyzwaniami i barierami, ważne jest, aby podkreślać wysiłki organizacji kobiecych na rzecz przełamywania opresyjnych, tradycyjnych struktur.

([12]) Zob. dokument orientacyjny Euromesco *Youth deliberation and participation in the Euro-Mediterranean region*, 2023.

([13]) Be Seen, Be Heard: Understanding young people's political participation. https://www.youthforum.org/files/UPDATED_UN_REPORT_TBS_Accessible_Version_090622.pdf.

4.5. Warunkiem wstępnym rozpoznania wyzwań i uwzględnienia interesów młodzieży w procesach partycypacyjnych są odpowiednie badania na jej temat. Brak dostępności danych, zwłaszcza na szczeblu lokalnym, oraz brak zdezagregowanych danych dotyczących realiów życia osób młodych w terenie, zwłaszcza pochodzących z obszarów wiejskich, i młodych kobiet, to główne wyzwania, które utrwalają niedostateczną reprezentację interesów młodzieży w różnych obszarach polityki.

4.6. Czynniki logistyczne (np. kwestie związane z mobilnością i wizami) i niedobory infrastruktury ograniczają zaangażowanie osób młodych w inicjatywy dialogu społecznego i obywatelskiego. EKES podkreśla potrzebę wprowadzenia skutecznych mechanizmów wsparcia dla osób młodych, obejmujących zasoby gospodarcze, społeczne i edukacyjne.

4.7. EKES zwraca uwagę na potrzeby młodzieży znajdującej się w trudnej sytuacji, w tym młodzieży NEET, młodych kobiet, osób z niepełnosprawnościami, uchodźców, migrantów, mniejszości etnicznych i językowych, młodzieży tubylczej, młodzieży z obszarów wiejskich i członków społeczności LGBTQ+. Podkreśla również wyzwanie, którym jest współpraca z osobami młodymi w społecznościach lokalnych oraz włączanie osób młodych niemogących uczestniczyć w działalności politycznej i działaniach społeczeństwa obywatelskiego. Niedostatek środków finansowych i poparcia politycznego często utrudnia lokalne projekty i inicjatywy młodzieżowe.

4.8. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie w krajach Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej wykazało się odpornością oraz silnym zaangażowaniem na rzecz wartości demokratycznych, opowiadając się za prawami człowieka, uczestnictwem młodzieży i państwem prawa poprzez współpracę transnarodową. Mimo napięć politycznych, obaw o bezpieczeństwo i ograniczeń zasobów wiele organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym partnerzy społeczni, nadal pracuje na rzecz wspólnej wizji regionu Morza Śródziemnego jako zintegrowanej wspólnej przestrzeni.

5. **Zalecenia**

5.1. ***Wspólne zalecenia***

5.1.1. Należy zaangażować osoby młode na każdym etapie procesu kształtowania polityki – od podejmowania decyzji po wdrażanie i ocenę polityki – tworząc inkluzywne i przejrzyste struktury, takie jak długoterminowe ramy dialogu z udziałem profesjonalnych moderatorów, a także wspólne projektowanie przestrzeni z osobami młodymi w celu zapewnienia ich aktywnego uczestnictwa. Niezwykle istotne jest ponadto ustanowienie solidnych mechanizmów monitorowania, przekazywania informacji zwrotnych i rozliczania w trakcie całego procesu ([14]).

5.1.2. Powołanie nowego komisarza do spraw regionu śródziemnomorskiego powinno ułatwić znalezienie nowych sposobów wzmocnienia roli zaangażowania młodzieży w kształtowanie polityki UE, w tym w sprawach polityki sąsiedztwa, poprzez ustanowienie stałej struktury zaangażowania młodzieży z udziałem EKES-u.

5.1.3. EKES apeluje o wyważone i sprzyjające włączeniu procedury naboru, aby zapobiec nadmiernej reprezentacji osób młodych i organizacji o uprzywilejowanym dostępie, poprzez zapewnienie przejrzystych i dostępnych wstępnych etapów naboru.

5.1.4. Innowacyjne działania w zakresie włączania osób młodych do struktur dialogu społecznego i obywatelskiego są istotne, ponieważ pozwalają umieścić je w centrum struktur organizacyjnych (należy omówić kwestię wprowadzenia parytetów odnoszących się do młodzieży). Wiąże się to z szerzeniem kultury współpracy zamiast rywalizacji, zarządzaniem ewentualnymi nieporozumieniami z szacunkiem, a także uznawaniem osób młodych za ekspertów w swoich dziedzinach poprzez włączanie ich do pracy na kluczowych stanowiskach. Aby dotrzeć do osób młodych, kluczowe jest wykorzystanie nowych form komunikacji, zwłaszcza narzędzi cyfrowych, oraz tworzenie nowych narracji. EKES opowiada się również za przełamaniem barier językowych w programach międzynarodowych przez umożliwienie wypowiadania się w języku ojczystym, gdy tylko jest to możliwe.

5.1.5. Komitet podkreśla znaczenie oferowania osobom młodym możliwości budowania zdolności, aby rozwijać umiejętności niezbędne do obejmowania stanowisk kierowniczych w organizacjach i negocjowania z decydentami.

([14]) Badanie EKES-u na temat zorganizowanego i znaczącego uczestnictwa młodzieży w procesie kształtowania polityki i podejmowania decyzji: mapowanie dobrych praktyk na szczeblu lokalnym, krajowym, unijnym i międzynarodowym.

5.1.6. UE odgrywa pierwszoplanową rolę we wspieraniu integracji regionalnej. Ważny krok w promowaniu (między) regionalnej wymiany pomysłów, kultur i praktyk współpracy w tym zróżnicowanym regionie i wśród tej heterogenicznej grupy stanowi łączenie struktur kierowanych przez młodzież. EKES apeluje o wspieranie regionalnych sieci młodzieżowych i zapewnienie środków finansowych na wydarzenia poświęcone młodzieży.

5.1.7. Jak stwierdzono w dokumencie REX/566 ([15]), ważne jest zwiększenie zaangażowania osób młodych w stosunki zewnętrzne UE. EKES ponawia swoje zalecenie dotyczące krzewienia współpracy między organizacjami młodzieżowymi a delegaturami UE oraz podnoszenia świadomości na temat polityki młodzieżowej. Łatwo dostępne muszą być ponadto procedury ubiegania się o wizę, zwłaszcza dla osób młodych.

5.1.8. EKES zaznacza, że aby umożliwić strukturalne zaangażowanie przedstawicieli młodzieży, należy zagwarantować bezpieczeństwo uczestników, zwłaszcza w dziedzinie praw człowieka, sprawiedliwości klimatycznej i praw pracowniczych. Podkreśla potrzebę angażowania przedstawicieli grup defaworyzowanych w procesy partycypacyjne i apeluje o podjęcie dodatkowych wysiłków w celu ustanowienia dostępnych struktur umożliwiających zróżnicowaną reprezentację. Niezwykle istotne jest ponadto opracowanie programów wsparcia docierających do słabszych grup społecznych. Ważne jest zwiększenie budżetów przeznaczonych na młodzież na wszystkich poziomach terytorialnych, a zwłaszcza, aby wesprzeć lokalne społeczności i zapewnić wsparcie finansowe na mobilność młodzieży. Programy takie jak Erasmus+ oferują osobom młodym, osobom pracującym z młodzieżą i organizacjom zajmującym się pracą z młodzieżą możliwość współpracy.

5.1.9. EKES zauważa, że systemy edukacji powinny tworzyć ekosystemy wspierające nabywanie odpowiednich zbiorów umiejętności (np. umiejętności politycznych i cyfrowych), aby osoby młode mogły z większą pewnością siebie angażować się w procesy partycypacyjne. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych powinny organizować warsztaty budowania zdolności dla osób młodych w ramach swoich programów i inicjatyw edukacyjnych, m.in. poprzez ściślejszą współpracę ze środowiskiem akademickim i przedsiębiorcami.

5.1.10. Komitet podkreśla potrzebę badań dotyczących roli osób młodych na rynku pracy, w kształceniu, procesach partycypacyjnych i życiu społecznym. Należy zacieśnić współpracę między uczelniami, instytutami badawczymi, programami kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) oraz placówkami szkolnictwa średniego w regionie, kładąc nacisk na aktywne zaangażowanie osób młodych i tworzenie bezpiecznego środowiska badawczego. Lokalne, długoterminowe i cykliczne badania terenowe dotyczące lokalnych struktur młodzieżowych mogą dostarczyć wiedzy niezbędnej do skutecznego uwzględniania interesów osób młodych.

5.1.11. Ponieważ wśród ludności migrującej z regionu wzrósł odsetek osób wysoko wykwalifikowanych, EKES apeluje o przedsięwzięcie skutecznych środków przeciwdziałających drenażowi mózgów.

5.2. *Zalecenia dotyczące młodzieży w dialogu społecznym*

5.2.1. EKES podkreśla potrzebę przeprowadzenia reform rynku pracy, których celem będzie ułatwienie przejścia od zatrudnienia nieformalnego do legalnej i godnej pracy oraz rozwiązanie problemów wynikających z niestandardowych i niepewnych form zatrudnienia, co jest jedną z najpilniejszych kwestii w regionie. Zaleca opracowanie krajowych planów działań wspólnie z partnerami społecznymi zgodnie z wytycznymi MOP R204 ([16]).

5.2.2. EKES podkreśla znaczenie środków na rzecz wspierania aktywnego uczestnictwa w rynku pracy oraz świadczenia wysokiej jakości usług publicznych, takich jak wysokiej jakości i przystępna cenowo opieka nad dziećmi i opieka długoterminowa, w celu zachęcenia do zatrudniania młodych kobiet. Zaleca również nadanie priorytetu prawom socjalnym przez opracowanie narzędzi krajowych.

5.2.3. Komitet podkreśla potrzebę wzmocnienia trójstronnego i dwustronnego dialogu społecznego, zwłaszcza poprzez kompleksowe wdrożenie kluczowych konwencji MOP dotyczących dialogu społecznego, w tym konwencji MOP 98 ([17]), MOP C135 ([18]), MOP C087 ([19]) i MOP C154 ([20]). Niezbędne jest również wzmocnienie roli partnerów społecznych w formułowaniu polityk i strategii krajowych. Utworzenie centrów monitorowania zaangażowania partnerów społecznych w publiczne procesy decyzyjne może okazać się skutecznym narzędziem tworzenia odpowiednich ram umożliwiających dialog społeczny.

([15]) Dz.U. C 184 z 25.5.2023, s. 5.
([16]) MOP R204 – Zalecenie nr 204 dotyczące przechodzenia z gospodarki nieformalnej do gospodarki formalnej, 2015.
([17]) MOP C098 – Konwencja nr 98 dotycząca stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych, 1949.
([18]) MOP C135 – Konwencja nr 135 dotycząca przedstawicieli pracowników, 1971.
([19]) MOP C087 – Konwencja nr 87 dotycząca wolności związkowej i ochrony praw związkowych, 1948.
([20]) MOP C154 – Konwencja nr 154 dotycząca rokowań zbiorowych, 1981.

5.2.4. EKES podkreśla korzyści płynące z planów działań na rzecz młodzieży, które mogą służyć za strategie osiągnięcia sprecyzowanych celów oraz przewidywać konkretne działania i narzędzia na rzecz bardziej inkluzywnych ram organizacyjnych, sprzyjających uczestnictwu młodzieży w organizacjach partnerów społecznych. Ponadto budowanie zdolności w organizacjach w zakresie umiejętności negocjacyjnych, a także organizacja specjalistycznych szkoleń mających na celu zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych mogą zapewnić osobom młodym łatwy dostęp do struktur dialogu społecznego. Wprowadzenie programów mentorskich może być lepszym rozwiązaniem niż programy przywództwa, ponieważ daje możliwość spotkania i szkolenia przyszłych liderów na równych zasadach.

5.2.5. EKES podkreśla wagę wspierania tworzenia struktur dialogu społecznego na szczeblu przedsiębiorstwa. Rady pracownicze są niezbędne do zwiększania odporności przedsiębiorstw, osiągania przez nie lepszych wyników gospodarczych i zdolności tworzenia godnych miejsc pracy, a także krzewienia demokracji w miejscu pracy (zob. SOC/746 ([21])).

5.2.6. Kluczowe znaczenie ma włączenie młodych pracowników w struktury dialogu społecznego na szczeblu przedsiębiorstwa. Zachęcanie osób młodych do udziału w procesach demokratycznych w miejscu pracy przyczynia się do zaangażowania młodzieży i pomaga jej zdobywać umiejętności i doświadczenie w reprezentowaniu swoich interesów. W celu formalizacji interesów osób młodych EKES zaleca zachęcanie młodych pracowników do udziału w rokowaniach zbiorowych, aby mogli reprezentować swoje interesy w układach zbiorowych.

5.2.7. Utworzenie zorientowanych na młodzież struktur przedstawicielskich na szczeblu przedsiębiorstwa jest skutecznym sposobem strukturalnego włączenia uczestnictwa młodzieży w struktury dialogu społecznego. EKES zwraca uwagę na Rady Młodzieżowe (ang. „Youth Trust Councils", YTC) ([22]) w Austrii. Reprezentują one interesy ekonomiczne, społeczne, zdrowotne i kulturalne młodych pracowników i praktykantów w przedsiębiorstwach. Każde przedsiębiorstwo zatrudniające co najmniej pięcioro młodych pracowników ma obowiązek ułatwić przeprowadzenie przez Zgromadzenie Młodzieży demokratycznych wyborów do Rady Młodzieżowej. Członkowie Rady Młodzieżowej mają szczególne prawa i obowiązki zagwarantowane przez prawo w zakresie reprezentowania interesów młodych pracowników. Legitymizacja młodych pracowników poprzez wybory wzmacnia ich wiarygodność w pracy i umożliwia im zdobycie umiejętności i doświadczenia w reprezentowaniu pracowników.

5.3. *Zalecenia dotyczące młodzieży w dialogu obywatelskim*

5.3.1. Należy ustanowić wspólne standardy i kompleksowe ramy regulacyjne, które zapewnią usystematyzowane mechanizmy zaangażowania. Instytucje powinny utworzyć specjalne struktury wsparcia, obejmujące specjalne zespoły i punkty kontaktowe, aby ułatwić regularny i zorganizowany dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Należy przeprowadzać regularne oceny procesów dialogu obywatelskiego w celu wskazania niedociągnięć i możliwości usprawnień, by zapewnić skuteczne praktyki zaangażowania sprzyjające włączeniu społecznemu.

5.3.2. Trzeba zadbać o to, aby procesy dialogu obywatelskiego były inkluzywne dzięki aktywnemu angażowaniu różnych grup, w tym kobiet, mniejszości i społeczności znajdujących się w trudnej sytuacji, zapewnianiu organizacjom młodzieżowym wsparcia finansowego i zasobów, promowaniu inkluzywnych strategii oraz ułatwianiu tworzenia sieci kontaktów i współpracy między młodzieżą.

5.3.3. Należy wzmocnić inicjatywy w zakresie budowania zdolności zarówno młodych przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, jak i urzędników służby cywilnej. W przypadku młodych przedstawicieli należy skupić się na edukacji politycznej, rzecznictwie i zrozumieniu procesów demokratycznych, aby mogli oni skuteczniej wpływać na wyniki polityki. Należy zapewnić urzędnikom służby cywilnej możliwości podnoszenia kwalifikacji, aby zwiększyć ich zdolność do skutecznego prowadzenia dialogu obywatelskiego.

5.3.4. Należy zwiększyć inwestycje w infrastrukturę cyfrową, aby zapewnić nowe możliwości dialogu obywatelskiego i rozwiązać problem ograniczonego dostępu do internetu, z którym zmaga się wiele osób młodych. Konieczne jest doskonalenie umiejętności cyfrowych młodzieży, aby umożliwić jej wyrażanie poglądów, organizowanie kampanii i skuteczniejsze angażowanie się we współpracę transgraniczną. Należy wykorzystać media społecznościowe i inne narzędzia cyfrowe do rozpowszechniania informacji, angażowania szerszej grupy osób młodych i łączenia ich ze sobą ponad granicami, wspierając bardziej pluralistyczny, bezpieczny i dostępny dialog.

5.3.5. Trzeba inwestować w krzewienie kultury dialogu obywatelskiego i uczestnictwa poprzez włączenie edukacji obywatelskiej do programów nauczania oraz promowanie kampanii edukacyjnych mających na celu podniesienie świadomości na temat dialogu obywatelskiego i solidarności jako kluczowych elementów włączenia społecznego. Należy uprościć procedury umożliwiające organizacjom społeczeństwa obywatelskiego realizację projektów obywatelskich w instytucjach edukacyjnych, przy jednoczesnym zmniejszeniu nadzoru rządowego, aby umożliwić bardziej autentyczne zaangażowanie obywatelskie.

([21]) Dz.U. C 228 z 29.6.2023, s. 43.

([22]) https://www.oegj.at/content/dam/oegj/downloads/dokumente/20220915%20H2JVR%20Brosch%C3%BCre%20WEB.pdf (tylko w języku niemieckim).

5.3.6. Niezbędne jest uznanie rad młodzieżowych za pełnoprawne podmioty i wspieranie tworzenia niezależnych rad młodzieżowych w krajach, w których ich nie ma. Należy zwiększyć budżety przeznaczone na młodzież na wszystkich poziomach terytorialnych i utworzyć lokalne komitety doradcze z udziałem przedstawicieli młodzieży w celu rozwinięcia dyskursu obywatelskiego na szczeblu lokalnym. Trzeba opracować strategie młodzieżowe wzmacniające rolę młodzieży w procesach dialogu obywatelskiego, by zapewnić osobom młodym bezpośrednią możliwość wpływania na sprawowanie władzy na szczeblu lokalnym oraz wysłuchanie ich poglądów w procesach decyzyjnych,

5.3.7. Należy uznać znaczenie pracy z młodzieżą w dialogu obywatelskim. Konieczne jest zwiększenie przestrzeni i reprezentacji organizacji młodzieżowych w gronie partnerów państwa w ramach inicjatyw dialogu obywatelskiego (w które zwykle zaangażowane są organizacje społeczeństwa obywatelskiego, nie zawsze kierowane przez młodzież). Obejmuje to wzmocnienie legitymacji osób pracujących z młodzieżą i zatroszczenie się o to, by były one uznawane za kluczowe podmioty, których należy wysłuchać w ramach procesów konsultacji oraz mechanizmów zorganizowanego dialogu z organami.

5.3.8. Należy propagować dialog międzypokoleniowy przez tworzenie mechanizmów współprzywództwa opartych na wymianie, współpracy, koordynacji i współtworzeniu. To podejście powinno obejmować doradzanie starszym pokoleniom, jak pracować z osobami młodymi, zwiększanie solidarności oraz uwzględnianie dynamicznych zmian, które młodzież wnosi do dialogu obywatelskiego. Zmiana narracji na temat młodzieży poprzez uznanie jej wkładu jeszcze bardziej uprawomocni jej rolę w procesie decyzyjnym ([23]).

Bruksela, dnia 23 stycznia 2025 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE

([23]) https://www.eesc.europa.eu/pl/our-work/opinions-information-reports/opinions/promoting-european-intergenerational-solidarity-towards-eu-horizontal-approach.